

Linnéuniversitetet

Institutionen för samhällsvetenskaper

Examensarbete 15 hp – kandidatnivå

Journalistik

Kvinnor är tysta och män avbryter

En studie om hur kvinnor och män kommer till tals
i SVT:s program Debatt

Annie Nilsson

Linnéa Fredin

Journalistik och medieproduktion,

180 hp

Höstterminen 2011

Handledare: Britt-Marie Ringfjord

Abstract

Authors: Annie Nilsson & Linnéa Fredin

Title: Women are silent and men interrupts, a study of how women and men are heard in SVT:s show Debatt.

Level: BA Thesis in Journalism

In this study we have examined how men and women are heard on Sveriges Televisions program Debatt. Debatt broadcast on Sveriges Television which is a public service broadcaster.

Through the use of a quantitative content analysis and a dialogical approach, we have documented how many men and women who speak, how they speak, how long they have the word and the subjects they will be heard in, in the program Debatt.

We have investigated the ten last broadcast programs from the fallseason 2011. Every program is 45 minutes long and contains from two to three discussion topics each time.

By categorizing our survey and enter the result in four different tables, we found that the majority, 63%, of those that are heard are men. One of our main points in the survey is how men and women get to speak. The men often got the word by interrupting while the women waited for a permission, from the TV host, to speak. Our results show that men are given more space than women in the program Debatt, which is a public arena for discussion, and we believe that it can contribute to a problem of democracy.

Keywords: Genus, debattprogram, jämställdhet, public service, Sveriges television

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1 Syfte	6
1.2 Frågeställning	6
1.3 Begrepp och definitioner	6
2. Bakgrund	9
2.1 Debattprogram i Sveriges television	9
2.2 Programmets uppbyggnad	9
2.3 Litteraturöversikt	10
2.4 Tidigare forskning	15
3. Teorier	19
3.1 Den sociala ansvarsteorin	19
3.2 Teorin om universalpragmatiken – Habermas	20
3.3 Feministisk teori	21
3.4 Teorisammanfattning	22
4. Metod	24
4.1 Urval och tillgång till program	24
4.2 Kvantitativ innehållsanalys	24
4.3 Avgränsningar	27
4.4 Kritik mot metod	28
5. Resultat och analys	30
5.1 Antal kvinnor och män i Debatt	30
5.2 Taltiden i Debatt	33
5.3 Hur kvinnor och män får ordet i Debatt	37
5.4 Kvinnor och mäns positioner i Debatt	39
6. Slutdiskussion	42
7. Förslag till fortsatt forskning	47

1. Inledning

Du får säga vad du vill. Det är din rättighet. En av de svenska grundlagarna är yttrandefrihetsgrundlagen och enligt den har människor rätt att uttrycka sina åsikter och tankar. Samhället ska vara jämlikt och jämställt. Ingen har större eller mindre rätt att uttrycka sig. Vilket betyder att både kvinnor och män har precis lika stor rätt att göra sin röst hörd. Om man är kvinna eller man ska inte ha någon betydelse. Det är lag på det.

Programmet Debatt sänds i SVT som är en public service-kanal. I regeringens proposition i radio- och TV-lagen står följande i demokratiparagrafen: "Fria och självständiga medier är en förutsättning för den mångfald i nyhetsförmedling och opinionsbildning som är av stor betydelse i ett demokratiskt samhälle. Uppdraget för radio och TV i allmänhetens tjänst handlar i vid mening om att självständigt och oberoende av utomstående ekonomiska, politiska och andra intressen erbjuda ett programutbud som är tillgängligt för alla, speglar hela landet och kännetecknas av god kvalitet, allsidighet och relevans oavsett genre" (ur regeringens proposition 2008/09, s.195).

Med tanke på att yttrandefrihetsgrundlagen samt radio- och TV-lagen är så tydlig med att varje röst är lika viktig i ett demokratiskt samhälle så vill vi undersöka hur män respektive kvinnor får komma till tals i programmet Debatt. Vi finner det intressant att granska de som granskar samhället och undersöka hur de själva förhåller sig till jämlikhet.

I teorin verkar allt bra. Men om det inte är så i praktiken delar vi Jarlbros (2006) åsikt om att vi har ett demokratiproblem. Enligt Jarlbro (2006) är jämställdhet viktigt för demokratin och för att den ska fungera. Hon menar att en fungerande demokrati kräver att det finns ett system där åsikter kan nötas och blötas. "Det intressanta i detta sammanhang är att diskutera mediernas roll som forum till debatt, dvs. vems åsikter och kulturyttringar det är som ska få komma till tals i svenska medier, och om olika åsikter egentligen har möjligheter att göra sig hörda. Är det så att en genuskategori, dvs. ett av könen, har större möjligheter att göra sina åsikter hörda i den offentliga debatten? Om så är fallet menar jag att vi har ett demokratiproblem" (Jarlbro 2006, s. 24).

1.1 Syfte

Syftet med vår undersökning är att undersöka hur många kvinnor respektive män som kommer till tals i programmet Debatt. Vi vill även undersöka hur länge männen och kvinnorna får tala samt huruvida de tar ordet eller får ordet i debatten. Och vi kommer även att koppla samman detta med vilka typer av aktuella ämnen som tas upp i avsnitten.

Vi anser att medierna ingår och är en del av den samhälleliga kontexten. Medierna har därför makt över genusordningen och påverkar hur kvinnligt och manligt formas i samhället. De är med och formar samhället och människors verklighetsuppfattning. Medierna består och skapas av just människor som också är präglade av medierna och andra samhällsramar. Jarlbro (2006) menar att föreställningarna om vad som kännetecknas som manligt och kvinnligt reproduceras om och om igen. Hon anser att det inte räcker med att man vill förändra utan man måste också veta hur man ska förändra. En början på att ta reda på hur man ska förändra och bryta denna reproduktion tror vi är att just bli medveten om hur det ser ut i praktiken. Därför tycker vi att vår undersökning är viktig och hoppas att den kan vara med och leda till en förändring, till det bättre.

1.2 Frågeställning

- Bidrar Sveriges Televisions Debatt till ett demokratiproblem? Hur?
- Hur många av de som får komma till tals är män respektive kvinnor?
- Hur länge får männen respektive kvinnorna komma till tals?
- Hur får de ordet?
- Vilka positioner har männen och kvinnorna?
- Dominerar män och kvinnor olika ämnen? Vilka?

1.3 Begrepp och definitioner

I detta avsnitt kommer vi att definiera olika begrepp. Detta för att ge en plattform för den fortsatta läsningen. Vi vill poängtera att dessa begrepp kan definieras annorlunda men här ger vi som sagt vår definition på begreppen.

Debatt definierar vi på följande vis. Enligt Örnebring (2001) är en TV-sänd debatt ett program där "en (eller flera) programledare som talar med (en eller) flera personer (i en studio)" (Örnebring 2001, s. 22). Därefter går definitionen isär när det gäller de debatter som

har en aktiv studiapublik och de debatter som endast har ett fåtal, inbjudna, engagerade. Till vår forskning är definitionen där studiapubliken är aktiv mest relevant.

Kön och genus. Två begrepp som är centrala i vår studie är begreppen kön och genus. Begreppet kön definieras som det biologiska könet. Och begreppet genus används som ett begrepp för en kulturell tolkning av den biologiska skillnaden mellan kvinnor och män. "Det svenska ordet kön refererar dels till biologiskt kön, dels till ett socialt och kulturellt skapat kön. På senare år har dock många forskare anammat termen genus för att beskriva det socialt och kulturellt skapade könet, hur vi gör" (Edström 2006, s. 15).

Demokrati. Enligt nationalencyklopedin betyder begreppet demokrati folkmakt eller folkstyre. Vad demokrati innebär råder det delade meningar om och demokratin är aldrig stillastående utan i ständig förändring. Därför är det svårt att definiera begreppet. Men vi utgår från Sverige och tar upp några begrepp som har betydelse för demokratin. I Sverige finns rättigheterna i vår grundlag. I grundlagen står det att all makt utgår från folket. Folkstyre innebär att det är majoriteten av folket som bestämmer i en demokrati. I Sverige är det Riksdagen som företräder alla i Sverige. Enligt Nord och Strömbäck (2004) finns det olika demokratimodeller. Men gemensamt för dessa är att man är överens om vad som skiljer demokratier från icke-demokratiska styren. Och i en demokrati är de politiska makthavarna valda av folket i fria, allmänna och rättvisa val.

Tryck-, yttrande- och informationsfriheten är centralt i en demokrati. Att få ge uttryck för sina tankar och känslor i tal och skrift är en grundläggande rättighet. I Sverige är tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen två av våra fyra grundlagar. Förutom press- och yttrandefrihet så är även fri tillgång till information viktig (Nord & Strömbäck 2004). Enligt Nord och Strömbäck ska det i en demokrati finnas ett system för debatt och för en dubbelriktad informationsdelning. Medborgarna ska få ta del av vad politikerna tycker och gör och de ska även få information om aktuella samhälls skeenden. Och även politikerna behöver ta del av medborgarnas åsikter och värderingar och vad som händer i samhället. Alla människor ska även vara lika inför lagen och därför är rättssäkerheten i en demokrati av stor vikt. Man ska behandlas som oskyldig fram tills man är dömd av en domstol. I Sverige ska domstolarna vara självständiga. Riksdagen stiftar lagarna men det är domstolarna som dömer utifrån lagarna. Även förenings- och gemenskapsfrihet är viktigt i en demokrati.

Nord och Strömbäck (2004) skriver om sju kriterier som man bör ställa på ett medieinnehåll som ska informera och kallas för journalistisk i en demokrati:

1. Använd två oberoende källor.
2. Fokusera på att beskriva och tolka i den mån som det behövs.
3. Skilj på fakta och tolkningar och spekulationer.
4. Var tydlig med vilka uppgifter som är bekräftade och obekräftade.
5. Var tydlig med vilka källor som har använts.
6. Dramatisera inte på ett sätt som gör att gränsen mellan fakta och fiktion suddas ut.
7. Anspela inte på stereotyper och fördomar på ett sätt som bidrar till att de sprids och förstärks.

Experter, makthavare, eliter och berörda. Vi kommer även att kategorisera och dela in de olika deltagarna i programmet Debatt i olika grupper. Grupperna vi kommer använda oss av är: experter, makthavare, eliter och berörda. Med experter menar vi personer som har en stor kunskap om något givet ämne. När vi skriver makthavare menar vi personer som har förmågan och rättighet att utöva makt, som exempelvis politiker. Med eliter menar vi personer som är högt uppsatta inom sitt yrke, exempelvis chefer, rektorer med mera. Berörda människor är de övriga debattdeltagarna som representerar vardagsmänniskor som påverkas av det som man debatterar om.

Jämställdhet och jämlikhet. Begreppen jämställdhet och jämlikhet är också viktiga att definiera. Jämlikhet definierar vi som relationer mellan olika grupper medan jämställdhet definieras som relationerna mellan grupper av olika kön.

2. Bakgrund

2.1 Debattprogram i Sveriges television

Att sända en debatt på TV är något som förekommit ända sedan SVT grundades år 1956.

"Syftet var att tillhandahålla en arena för meningsutbyte och för olika åsiktsföreträdare, och det bedömdes som en mycket viktig del i samhällsredaktionens övergripande syfte att spegla och skildra det svenska samhället" (Örnebring 2001, s. 98).

Det startades upp en hel del nya debattserier i slutet av 50-talet. Om ett nytt koncept visade sig vara svårlanserat lade man helt enkelt ner det och började på ett annat (Örnebring 2001).

Den första debattserien som sändes var "Lilla kammaren" och fortsatte sändas i fyra år.

Under SVT:s första år var debatterna välstrukturerade och hårt styrda. Det fanns ett mycket litet utrymme för spontanitet och det hände ofta att debattörerna läste innantill från sina anteckningar. Man utgick från hur riksdagens kammardebatter gick till och man hade som mål att "belysa aktuella frågor i folkbildande syfte - TV-tittarna skulle bibringas allsidig och komplett information" (Örnebring 2001, s. 103).

Från Lilla Kammaren till dagens Debatt har det hänt mycket, dels i samhället och dels i TV-världen. Tittarna kräver mer idag och konkurrensen om dem är hårdare (Hadenius, Weibull & Wadbring 2008). TV-serien Debatt såg dagens ljus år 2001 och har sedan dess varit ett återkommande samhällsprogram. På SVT:s hemsida beskriver de programmet Debatt på följande vis: "I Debatt är diskussionstaket högt och på lika villkor, oavsett om du är hög chef eller arbetslös, politiker eller förstagångsväljare, född i Sverige eller nysvensk. Här får medborgarna möjligheten att själva diskutera med och ställa makthavarna till svars."

Debatt har haft olika programledare, och under två år bytte man inspelningsplats och namn, men gick sedan tillbaka till den ursprungliga inspelningsplatsen och det ursprungliga namnet. Programledarna har varit: Lennart Persson, Stina Dabrowski, Janne Josefsson och Belinda Olsson, som nu är den aktuella programledaren.

2.2 Programmets uppbyggnad

En sändning varar i 45 minuter och avverkar två till tre ämnen per gång. Det huvudsakliga konceptet för programmet är en klassisk läktardebatt där de inbjudna, liksom övrig publik, har chansen att uttrycka sina åsikter.

En annan form av hur man debatterar är när endast två debattörer är inbjudna. Debatten liknar då, enligt oss, mer ett samtal och de som debatterar står på varsin sida om ett bord, i mitten av studion. Det förekommer också tillfällen då endast en person är inbjuden för att tala om ett visst ämne. Debatten liknar då en intervju eftersom programledaren ställer frågor som debattören svarar på.

2.3 Litteraturöversikt

Gripsrud (2002) menar att medierna presenterar material som vi själva ser oss genom. Medierna bidrar till hur vi definierar oss själva. Han menar att vi skapar en bild av oss själva när vi samspelar med omgivningen och där ingår medierna. De presenterar vad som är viktigt och oviktigt, bra och dåligt, roligt och tråkigt. Medierna gör ett urval och detta påverkar publikens synsätt på vad som är viktigt. Debattprogram är ett exempel på hur journalistiken lyfter frågor som är aktuella i samhället och berättar därmed för publiken vad som är viktigt.

Enligt Gripsrud (2002) hjälper medierna oss att berätta vad det betyder att vara kvinna eller man, att komma från Norrland eller Skåne eller vad det betyder att vara barn. ”Vi vill veta att världen består, och vi vill upplysas om stora och små händelser som angår oss i olika avseenden – som privatpersoner och som samhällsmedlemmar” (Gripsrud 2002, s. 40).

Gripsrud (2002) liknar en identitet med ett lapptäcke och han menar att en identitet består av flera olika identiteter. Och han menar att rollen som samhällsmedlem eller politisk medborgare är en minst lika viktig del av vår identitet som andra delar av vår identitet. ”Och den är helt avgörande för demokratins existens” (Gripsrud 2002, s. 40). Genus är alltså en dimension av identiteten.

Gripsrud anser att medierna har en avgörande betydelse i en demokrati. Varje människa har ett så kallat privat och offentligt rum. Och det är i det offentliga rummet som medborgarna kan framföra önskemål och åsikter och genom att göra det så kan makthavarna få ta del av medborgarnas åsikter och önskemål.

Han menar att medierna måste vara mångfasetterade eftersom världen i sig är det. Gripsrud anser att medierna förstärker vår självständighet och vårt kritiskt tänkande som i sin tur gör

att vi kan samtala med våra medmänniskor. Detta gör oss till myndiga människor. ”De grundläggande rättigheterna i demokratiska samhällen som informations- och yttrandefrihet är grundläggande just därför att de skapar och förutsätter myndiga människor, både på det politiska planet och på personliga, existentiella livsområden” (Gripsrud 2002, s. 398). Och varje medborgare ska på fria premisser delta i den offentliga opinionsbildningen. Alla ska ha rätt att bilda sig en egen uppfattning utifrån den information och debatt som man tar del av.

Frågan är dock om man kan skapa sig en självständig uppfattning eftersom vi påverkas av medierna. Medierna påverkar oss genom komplexa processer och inte genom mekaniska effekter. Gripsrud (2002) menar att medierna är centrala källor till information, reflekterad kunskap och upplevelser. De ger utrymme för offentliga meningsutbyten och åsiktsbildning. Varje dag presenterar medierna verkliga och fiktiva förhållanden som innehåller värderingar vilket vi inte alltid lägger märke till eller reflekterar över. Därför påverkar de också hur människor och hur samhället utvecklas. Därför är också debattprogram viktiga för dessa processer.

Enligt Gripsrud (2002) har kvinnor under lång tid, både i Sverige och i andra länder, krävt att bli representerade i mediernas framställning av befolkningen. Ofta riktas det även stark kritik mot hur kvinnor representeras och mediernas bild av kvinnor diskuteras ofta i olika debatter.

Camauër (2002) menar att mediernas urval av fakta, situationer, perspektiv och språk spelar roll för hur publiken konstruerar mening i medieinnehållet. Därför anser hon att kritiken mot hur kön konstrueras och representeras i massmedierna är lika nödvändig som moraliskt och politiskt grundad. Hon menar vidare att det är männen som bildar hierarkin i samhället. ”Oavsett var männen befinner sig i samhällshierarkin så förväntas deras kvinnor vara dem underordnade” (Camauër 2002, s. 20). På grund av detta så förminskar kvinnor sig själva, sina förmågor, sin kapacitet och sin betydelse. Mannen har istället en tendens att förstora sig själv.

Jarlbro (2006) presenterar forskning i sin bok om medier, makt och genus. En undersökning visar i vilka sammanhang som kvinnor och män får komma till tals. Enligt Jarlbro (2006) kommer kvinnor främst till tals när det handlar om sociala frågor, som exempelvis frågor om skola och omsorg. Men hon poängterar även att männen dominerar när det kommer till dessa ämnen. Hela 70 procent som kommer till tals vid dessa tillfällen är män och endast 30 procent är kvinnor. Enligt Jarlbro (2006) är nyheter inte bara av och om män utan ses även genom

mäns ögon. När kvinnor används som källa så presenteras hon oftast som konsument, granne, syster eller hustru till mannen som nyheten egentligen handlar om. Eller presenteras honom som vittne eller offer när en olycka, ett brott eller en politisk åtgärd inträffar. Kvinnor uttalar sig mindre frekvent men när de väl uttalar sig så är det oftast som ett passivt vittne och inte som en deltagare i händelsen.

Jarlbro (2006) menar att det är viktigt att alla medborgare får komma till tals i en levande demokrati och att varje röst är lika mycket värd i den offentliga debatten. Förutom att alla ska få synas och komma till tals så ska alla bemötas med respekt. "Mycket har trots allt hänt både i vardagslivet och i samhällslivet under de senaste årtiondena när det gäller jämställdhet mellan könen, även om mycket givetvis återstår att förverkliga. Medieinnehållet tycks dock inte ha hängt med riktigt, utan fortsätter att skildra världen huvudsakligen via mäns perspektiv. Frågan är givetvis vad detta beror på. Vill medieföretagen och deras anställda att kvinnor ska fortsätta att leva ett undanskymt offentligt liv och huvudsakligen vara någons mor eller maka? Har medierna makt över genusordningen?" (Jarlbro 2006, s. 147).

Svensson (2001) skriver i sin avhandling "Samtal, deltagande och demokrati i svenska TV-debattprogram" att under ett samtal som sänds i TV finns det en dubbel mottagaranpassning. "För det första förekommer social interaktion mellan studiodeltagarna och för det andra är denna interaktion avsedd att höras och ses av en fysiskt frånvarande publik, som oftast befinner sig hemma" (Svensson 2001, s. 15).

Vidare menar Svensson (2001) att vi lever i ett medieberoende samhälle där TV är en viktig informationskälla och en arena för diskussioner, som ofta kan ses i form av debattprogram av olika slag. Här finns det utrymme för åsikter och perspektiv som vanligtvis inte diskuteras i det offentliga samtalet, men som ändå är av stor vikt för samhällets medborgare. Tidigare har man kopplat samman ordet debatt med politik och samhällsdebatter och därmed uteslutit det privata och, indirekt, kvinnor och familjer. Men om man kan se ämnen som livsstil och vardagskultur som en del av politiken fyller dessa program en större funktion (Svensson 2001). "Man kanske inte diskuterar specifika parlamentariska eller sociala institutioner, men genom att placera det privata i ett offentligt sammanhang kan man tydliggöra familjens och hemmets allt starkare relation till det samhälleliga. Program som handlar om hustrumisshandel, utseendefixering, medborgargården etc. kan därför utmana accepterade uppfattningar om vad den politiska diskussionen ska bestå av" (Svensson 2001, s. 35).

I dagens TV-debatter är vissa samhällliga grupper underrepresenterade, till exempel så syns kvinnor mer sällan än män. Man låter de vana talarna ha ordet längre än de ovana. Samhällets eliter har därför en tendens att bli överexponerade i TV-rutan. Ett debattprogram bör därför ses som ett förberett samtal, där interaktionen ofta bestäms av programmakarna (Svensson 2001).

En tv-sänd debatt kan, enligt Svensson (2001), med stor fördel delas in i följande faser:

- Problemet exemplifieras. Här får berörda komma till tals och man får, som tittare, en grund att stå på inför programmet.
- Problemet verifieras. De inbjudna experterna får nu ge sin syn på problemet.
- Problemet debatteras. Åsikter delas och utbyts.
- Ansvariga personer tar emot kritik. Experter ger svar på tal och förklarar sig.

Örnebring (2001) lägger i sin avhandling "TV-parlamentet" stor vikt på det historiska perspektivet, hur debattprogrammen utvecklats från 1956 till 1996. Han tar upp Habermas sätt att använda begreppen: det offentliga samtalet och den offentliga sfären.

"Det offentliga samtalet i medierna, med medborgarna som åskådare, är tillrättalagt, personfixerat, präglad av kommersialismens ideologi och verkliga sociala problem reproduceras till privata motsättningar mellan enskilda personer" (Örnebring 2001, s. 3).

Vidare menar Örnebring (2001) att det är intressant att iaktta kritik mot debattprogram, liksom det är intressant att Habermas väljer att konkretisera sin kritik mot det offentliga samtalet genom att exemplifiera debattprogram. "Debattprogrammen blir som ett slags offentlighet i miniatyr, där några väl utvalda representanter för olika organisationer och åsiktsriktningar möts och debatterar någon aktuell fråga" (Örnebring 2001, s. 3). Örnebring (2001) tar även upp hur journalisterna har funnit sin position mellan de styrande och de styrda som en slags mellanhand. "Journalistiken blir ytterligare ett sätt att, vid sidan av val och parlament, utkräva ett ansvar av såväl folkvalda som andra makthavare" (Örnebring 2001, s. 379).

Tannen (1986) förklarar vad samtalsstil är och hur den fungerar. I ett debattprogram är det enligt vår uppfattning budskapet, poängen och åsikten som är det viktiga. Tannen (1986) menar att denna attityd gentemot talet ignorerar att människor är känslomässigt engagerade i

varandra. Det är genom talet som vi etablerar, upprätthåller, hanterar och anpassar våra relationer. Språket är viktigt och skapar social interaktion. Sättet vi säger något på förmedlar sociala betydelser medan orden förmedlar information.

Tannen (1986) menar att vi människor har behovet att komma nära andra människor samtidigt som vi vill vara självständiga. Hon menar att vi alla är lika och olika. Att någon inte tycker som du kan skapa smärta. Och när någon håller med dig känns det bra. "Det är inte bara en konflikt – att känna sig sliten mellan två alternativ – eller ambivalens – att känna på två olika sätt om en sak. Det är double bind på grund av att vad vi än gör för att tillfredsställa det ena med nödvändighet våldför sig på det andra. Och vi kan inte kliva ur cirkeln. Om vi försöker dra oss tillbaka genom att inte kommunicera, möter vi kraftfältet från vårt behov av närhet och slungas tillbaka in igen" (Tannen 1986, s. 31).

Tannen (1986) presenterar tre punkter som brukar vara regler i ett samtal. Man ska vara vänlig, hålla distans (inte tränga sig på) och låta den andra vara med och bestämma. Grunden för talet är samtalsstilens aspekter. Vår uppfattning är att debattprogram många gånger går emot alla dessa tre punkter.

Enligt Tannen (1986) uppfattas kritik olika beroende på om man kritiserar sig själv eller någon annan. Att kritisera sig själv öppet är accepterat och kan ses som charmerande. Men om vi kritiserar någon annan offentligt uppfattas det inte som charmerande. Om någon blir kritiserad och framställd som socialt inkompetent offentligt gör det att åskådarna känner sig lika illa till mods som den som blir kritiserad.

Vi kan inte utrota känslan av att bli kritiserade. Men Tannen (1986) anser att bli medveten är ett steg på vägen. Genom att konstatera att någon kritiserar en så kan man istället för att följa med och göra likadant istället vara tyst eller bryta mönstret genom att tala på ett annat sätt. Man bör helt enkelt ta ett steg tillbaka, observera och reflektera. "Många av dessa signaler och uttrycksätt kan ändras om vi blir medvetna om dem, antingen vi använder dem överlag eller endast mot vissa andra personer. Och små förändringar kan ge stora resultat" (Tannen 1986, s. 58).

Enligt Hadenius, Weibull och Wadbring (2008) är män överrepresenterade i nyhetsflödet i Sverige. Ofta baseras artiklar och inslag på någon form av expert eller elit inom ett visst

område och då rör det sig oftast om män. De menar att om kvinnor förekommer i TV-utbudet är det i mer maktlösa positioner, som till exempel privatpersoner eller studenter.

"Inom SVT har frågan om jämställdhet där man eftersträvat en fördelning inom spannet 40-60 funnits på dagordningen sedan 1970-talet" (Hadenius, Weibull & Wadbring 2008, s. 308).

2.4 Tidigare forskning

Edström (2006) menar att mediernas representationer och mediebilder har en stor betydelse i alla människors liv. Mediernas representation av kön, ålder och etnicitet påverkar vår kulturella mening och identifikationen i våra liv. Hon menar att TV-rummet är en plats där kön och makt reproduceras, utmanas och omförhandlas.

Edström (2006) menar att vi måste bredda synfältet när det kommer till vem som sätter dagordningen. Om en kvinna eller man sätter dagordningen ska inte påverka dess värde. "När Madonna eller Oprah Winfrey lyfter en fråga på dagordningen har det minst lika stor betydelse som om Georg Bush gör det på CNN" (Edström 2006, s. 218). Vad som påverkar medieutbudet förklaras ofta genom tre faktorer. Dels beror det på samspelet mellan aktörerna utanför medierna och samspelet mellan aktörerna inom medierna. För det andra påverkas medieutbudet av aktörernas föreställningar om publikens behov och intressen. Den tredje faktorn är samspelet mellan aktörerna i den faktiska verkligheten och de rådande maktstrukturerna.

Edström (2006) menar att alla dessa faktorer har en bakomliggande könsdimension som påverkar dessa tre processer. Men hon tillägger även en egen fjärde faktor. Hon menar att utbudet över tid påverkar både publikens förväntningar och aktörernas beteende. I sin avhandling "Tv-rummets eliter" undersöker hon bland annat hur representationen av kvinnor och män i TV-rummet ser ut och om representationen av det ena könet är mindre än 40 procent.

Hon utgår från en enskild vecka med samtliga program mellan klockan sex och elva på kvällen i SVT1, SVT2 och TV4. Hon undersöker bland annat vilka positioner och roller som kvinnor och män befinner sig i och vad som de talar om. Hennes undersökning visar en

markant skillnad på hur ofta kvinnor och män förekommer, var de befinner sig, vilka roller de har och vad de talar om. Männerna dominerar i alla genrer.

Om du är en yngre kvinna så är du synligare än om du är äldre. Men om du är man så är det större chans att du är synlig desto äldre du är. SVT och TV4 hamnar på en likartad nivå när det kommer till könsrepresentation. Men Edström (2006) menar att SVT, som har ett public serviceuppdrag, borde ha en högre andel kvinnor då de har arbetat med jämställdhetsfrågor sedan 70-talet. Undersökningen visar att SVT ligger under sina egna mål.

Edström (2006) har även undersökt de manliga och kvinnliga eliternas förekomst, roller, platser och sammanhang i tv-rummet. De eliter som syns mest, kulturelit och politikerelit, är dock mindre könsmärkta.

Tabell 1. Könsfördelningen inom olika fokusområden för samtliga eliter och övriga medverkanden (procent).

		Kvinnor	Män	Totalt
Eliter	Kultur/nöje	38	62	100
	Utrikesfrågor	20	80	100
	Sport	6	94	100
	Ekonomi	21	79	100
	Kriminalitet/rättsväsende	8	92	100
	Relationer/privatliv	28	72	100
	Partipolitik	42	58	100
	Vård/skola/omsorg	39	61	100
	Övriga medverkande	Relationer/privatliv	44	56
Kultur/nöje		41	59	100
Vård/skola/omsorg		33	67	100
Kriminalitet/rättsväsende		32	68	100
Utrikesfrågor		28	72	100
Livsstil		39	61	100
Sport		18	82	100
Ekonomi		24	76	100

Kommentar: Gäller elitpersoner 7-13 februari år 2000 klockan 18-23 i SVT1, SVT2 och TV4 (Edström, 2006, s.141).

"De grupper som förekommer minst, kyrka och vetenskap, är också de som är mest könsmärkta" (Edström 2006, s. 154). Undersökningen visar att männen oftare hamnar framför kameran och dominerar generellt sätt inom alla maktfält. I sin avhandling presenterar Edström

(2006) siffror på vilket fokus på ämnen som eliterna har när de framträder. Eliten samtalar och debatterar ofta om kultur/nöje, utrikesfrågor och sport. Övriga medverkande (de som inte tillhör eliterna) kommer till tals och talar istället oftast om relationer/privatliv, kultur/nöje och vård/skola/omsorg.

Den manliga eliterna dominerar alla fokusområden och könsuppdelningen är tydligare bland eliterna än mellan de övriga medverkande. "Utrikesfrågor och sport som är i princip lika stora är tydligt mansdominerande med 80 respektive 94 procent män. Bland de mindre ämnena kan man notera att det råder könsbalans bland eliterna när partipolitik är i fokus. Vård/skola/omsorg når också nästan 40 procent" (Edström 2006, s. 142).

Enligt Edström (2006) är hårda ämnen så som utrikesfrågor, kriminalitet/brott och ekonomi mer könsmärkta när eliterna kommer till tals. Mjuka ämnen som relationer, vård och kultur är inte lika könsmärkta men det är fortfarande männen som dominerar. När det kommer till de övriga medverkandena dominerar även männen alla ämnen. Men relationer och privatliv är större fokusområden än de hårda ämnena som istället eliterna lägger fokus på.

"När det gäller organisationer, förvaltning/rättsväsende, vetenskap och kyrka tycks tv-rummet konsekvent underrepresentera kvinnor från eliterna" (Edström 2006, s. 140).

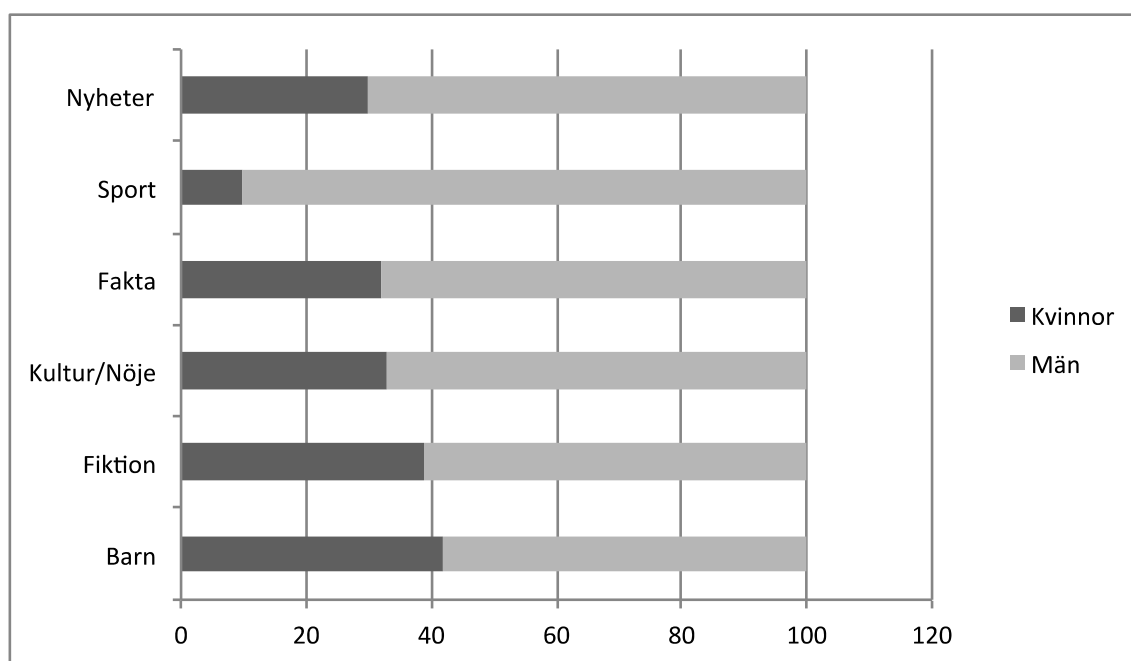
Tabell 2. Andelen kvinnor i faktiskt svensk elit och bland tv-rummets elit (procent).

Maktfält	Andel kvinnor		
	Svensk maktelit	Svensk maktelit i tv-rummet	Svensk makt- och statuselit i tv-rummet
Politik	45	40	40
Kultur	33	50	40
Massmedier	26	20	30
Organisationer	25	2	16
Förvaltning/rättsväsende	30	10	6
Vetenskap	29	0	0
Näringsliv	5	15	21
Kyrka	23	0	0
Samtliga	26	30	28

Kommentar: Gäller elitpersoner 7-13 februari år 2000 klockan 18-23 i SVT1, SVT2 och TV4 (Edström 2006, s. 140).

Slutsatsen hon drar av denna undersökning är att det råder demokratiska underskott när det kommer till presentation av kön, i alla programtyper. Det går i snitt två män på varje kvinna i TV-rutan. Och hon kommer fram till att både positioner, roller, åldrar och fokus är könsmärkta.

Tabell 3. Andel kvinnor och män i olika programtyper, endast medverkande (i procent).

Kommentar: Gäller samtliga medverkande i bild 7-13 februari år 2000 klockan 18-23 i SVT1, SVT2 och TV4. Tv-medarbetare ingår inte (Edström 2006, s. 115).

Edström (2006) har även undersökt vilka positioner kvinnor män hade i debattprogrammet Speciellt mellan ett visst antal år.

Tabell 4. Andel kvinnor och män inom de vanligaste positionerna i Speciellt år 1992-2000.

	Kvinnor	Män	Totalt	Antal
Politiker	51	49	100	435
Journalist	55	45	100	288
Forskare	24	76	100	178
Kulturföreträdare	11	89	100	95
Organisationsföreträdare	19	81	100	64
Näringslivsföreträdare	36	64	100	63
Förvaltning/myndighet	39	61	100	28

Kommentar: Baserat på SVT:s egna sändlistor (Edström, 2006, s.159).

3. Teorier

3.1 Den sociala ansvarsteorin

Hadenius, Weibull och Wadbring (2008) tar upp fyra övergripande ideologier för att systematisera medier. Den auktoritära ideologin, den frihetliga ideologin, den sociala ansvarsideologin och den marxistiska medieideologin. Dessa framträder dock sällan i rena former. Ofta kan ett land ha olika ideologier för olika slags medier. Till exempel så kan den frihetliga medieideologin gälla för dagspress samtidigt som den sociala ansvarsideologin kan gälla för TV-sändningarna.

"... exempelvis har organisationen för radio och tv i västra Europa präglats av den sociala ansvarsideologin och betecknats public service, medan den frihetliga medieideologin har varit utgångspunkt för synen på dagspressen" (Hadenius, Weibull & Wadbring 2008, s. 23).

Eftersom vi i vår forskning granskar ett tv-program som sänds i en kanal som ingår i Sveriges public service är det, enligt oss, viktigt att vara införstådd med den sociala ansvarsideologin. Den uppstod som en kritik mot den frihetliga medieideologin, som innebär att all censur och statlig inblandning i medier ska förbjudas och att medier ska stå som en tredje statsmakt, då den, enligt dem, ger frihet från ansvar och moraliska förpliktelser. (Hadenius, Weibull & Wadbring 2008).

Enligt den sociala ansvarsideologin bör massmedier ta ett ansvar för utvecklingen av vårt samhälle och rapportera om allt, inte bara det som är bekvämt och enkelt.

"Enligt förespråkarna för den sociala ansvarsideologin har massmedierna bestämda moraliska förpliktelser i samhället. Tidningarna ska exempelvis inte endast skriva om sådant som är säljbart och om sådant som har högt läsvärde" (Hadenius, Weibull & Wadbring 2008, s. 23). Och det är denna idealmodell som public-servicemedierna utgår från och där ingår ju som sagt programmet Debatt som vi har granskat.

Public service kan översättas med "I samhällets tjänst" och bär ett annat ansvar än de kanaler vars ekonomi är beroende av kommersiella intäkter. De är finansierade av staten, men låter inte staten bestämma. Dock finns det riktlinjer att förhålla sig till när man producerar program inom public service; de ska bedrivas med oberoende och integritet, de kännetecknas av

mångfald och kvalitet, de ska vara tillgängliga för alla (Hadenius, Weibull & Wadbring 2008). Med en grund i den sociala ansvarsideologin har den sociala ansvarsteorin utvecklats. McQuail (2005) tar upp att en ansvarsfull press bland annat ska erbjuda läsaren en fullständig, sanningsenlig och omfattande version av en dags händelser i en meningsfull kontext. Det ska även vara ett forum för diskussioner och kritik samt ge en representativ bild av grupperna i samhället.

Den sociala ansvarsteorin har sin grund i 1940-talets USA där sensationsjournalistik hade blivit alltmer utbredd och till slut sågs som ett problem. Man ansåg då att det var viktigt att framhäva och belysa det seriösa i journalistiken (McQuail 2005).

3.2 Teorin om universalpragmatiken – Habermas

Habermas skiljer människor från naturen genom vårt sätt att använda språket. Det är en grundläggande förutsättning för att vi ska kunna fungera i ett samhälle. Ur detta synsätt har han sedan utvecklat teorin om universalpragmatiken som är hans egen syn på språket. Han ser då språket som ett kommunikationssätt mellan människor, och riktar således inte in sig på språket som struktur (Månson 2010).

"Språkliga utsagor måste, enligt Habermas, förstås på flera olika nivåer. Dels yttrar vi oss om något, dels avser vi något med vår utsaga. Vi kan t.ex. uppmana någon att göra något, hävda att något är sant eller uttala oss om en känsla vi har. I språklig kommunikation måste deltagarna nå *Verständigung* på båda nivåerna" (Månson 2010, s. 324). *Verständigung* kan översättas med ömsesidig förståelse och kan, enligt Habermas själv, endast uppnås med språket som medium (Månson 2010).

"Habermas menar att vi människor lever i och förhåller oss till tre olika världar, även om dessa olika världar i vardagslivet ständigt sammanförs" (Månson 2010, s. 325).

Enligt Habermas kallas dessa tre världar för den objektiva, den sociala och den subjektiva. I den objektiva råder sakförhållanden, i den sociala finns normer och värderingar och i den subjektiva världen hittar man våra känslor och förhoppningar.

För att ett samtal ska kunna äga rum måste följande anspråk tas på allvar av den/de som lyssnar: sanning, normmässig riktighet och sannfärdighet.

"Åhöraren måste således vara inriktad på att antingen acceptera eller ifrågasätta talarens anspråk på sanning, riktighet eller sannfärdighet, men både accepterande och ifrågasättandet bygger på något mera grundläggande, nämligen att åhöraren förstått talhandlingen i dess form av anspråk" (Månson 2010, s. 326).

Habermas teori tar även upp begreppet giltighetsanspråk, vilket kan förklaras med att vi i våra samtal lyfter fram ett slags konstaterande som i sig reser ett anspråk på giltighet som den som uttalat sig sedan kan tvingas att inlösa, med andra ord så ska vi kunna stå för det vi säger. Om den som lyssnar inte tror på det som sägs, kan den som talar tvingas att argumentera för att det som sagts är sant. Således försöker vi med vårt språk diskutera oss fram till ett samförstånd, ett *Verständigung* (Månson 2010).

I programmet Debatt är det enligt oss många gånger argumentationen som står i centrum. Olika människor får komma till tals och argumentera för sin sanning och vad de tycker. Parterna försöker övertyga varandra och publiken och vill därmed nå ett samförstånd, ett *Verständigung*. Den som yttrar något avser något med det han eller hon säger. Men i detta program så nås sällan ett samförstånd. Argumentationen pågår genom hela programmet och målet kan inte vara att nå samförstånd då det är ytterst sällan, i stort sätt aldrig, som någon byter eller ändrar åsikt.

3.3 Feministisk teori

Enligt Ljung (2010) började man under 1950-1960-talet skilja på begreppen kön och genus, då kön ansågs vara biologiskt och genus socialt konstruerat. Forskaren Gayle Rubins skrev i mitten av 1970-talet en text som kom att bli klassisk i feministiska sammanhang. Hon tar upp teorin om att samhället skapar genus. "Köns/genussystemet innebär en socialt pådyvlad uppdelning av könen som dessutom är asymmetrisk, dvs. det finns en ojämlikhet inbyggd och det ena könet förtrycker det andra. Uppdelningen innebär också att genusidentiteten hos båda könen blir förvriden, därför att olikheterna mellan dem är socialt konstruerade och förs långt utöver de biologiska skillnaderna" (Ljung 2010, s. 244).

Historikern Yvonne Hirdman har byggt sin teori om genus och genussystem på att maktaspekten är inbyggd i genussystemet och att maktmekanismer är orsaken till att kvinnor hamnar i underordnade positioner, då de upprätthåller och reproducerar könsordningen (Ljung 2010).

Hon menar att det finns två grundläggande logiker i genussystemet. "Dels isärhållningen, dvs. kvinnor och män bör inte blandas, dels hierarkin, där männen utgör normen. Hon menar att ju kraftigare isärhållandet mellan könen verkar/fungerar, ju självklarare, ju mer legitim, ju mindre ifrågasatt blir den manliga normens primat" (Ljung 2010, s. 245). Den uppfattas som naturlig.

Liksom Rubins, lägger Hirdman fokus på beroendeförhållandet mellan könen och hur det utvecklar ett socialt konstruerat system som döpts till genus (Ljung 2010).

Debatter är enligt oss ett språkssystem som innehåller strukturer för hur genus uppfattas. I litteraturöversikten och den tidigare forskningen så har vi tidigare presenterat flera undersökningar som visar att män är överrepresenterade och kopplade till vissa typer av ämnen. Medan kvinnor är underrepresenterade. Detta tror vi beror på de genusförhållanden som råder inom debattdiskursen. Och därför vill vi genom denna teori ta reda på och undersöka hur dessa genusförhållanden ser ut i programmet Debatt.

3.4 Teorisammanfattning

Genom att välja tre teorier hoppas vi kunna uppnå ett bredare resultat än om vi hade riktat in oss på en. Den sociala ansvarsideologin finner vi särskilt relevant när vi granskar svensk public service då den bland annat tar upp saker som att massmedierna har särskilda moraliska förpliktelser gentemot samhället. De ska ge en så rättvisande och tydlig bild som möjligt av samhället. Debatt är ett samhällskritiskt program i svensk public service och vi tycker att det är viktigt att granska de som själva granskar och undersöka om den sociala ansvarsideologin håller eller om programmet faller igenom teorins antaganden.

I Debatt vill majoriteten av deltagarna göra sin röst hörd. De vill förmedla sin åsikt och försöka övertyga de andra som tycker annorlunda. Habermas teori om universalpragmatiken går ut på att en kommunikation måste förstås på olika nivåer. Dels nivån där vi yttrar oss om något och dels nivån där vi har ett avseende med det sagda. Han lägger stor vikt vid att man ska hitta en förståelse för varandra, och att det sker genom kommunikation.

Vidare menar han att människor som deltar i ett samtal gör ett giltighetsanspråk när de talar, som den som svarar sedan kan lösa in eller välja att inte hålla med om. Vi anser att en debatt

handlar om många deltagare i ett samtal där det ständigt görs giltighetsanspråk angående olika åsikter och synsätt.

Vi har valt en ganska övergripande feministisk teori för att få med många aspekter på begreppet genus som möjligt. Framst finner vi det relevant för oss att granska ifall kvinnor tenderar att hamna i underläge i Debatt. Det är också intressant att undersöka om det skiljer sig mellan kvinnors och mäns beteende och i så fall hur mycket/lite.

Med dessa tre teorier anser vi att vi har en tydlig och bra grund. Vi tycker att man genom att välja ett flertal teorier skapar en mindre risk att förlora resultat som är relevant för undersökningen.

4. Metod

I det här kapitlet kommer vi först att förklara hur vi har gått till väga när vi har valt ut de program som vi har valt att granska. Sedan kommer vi att förklara den kvantitativa innehållsanalysen som är vår metod. Efter det förklarar vi hur vi har gjort våra avgränsningar och varför vi har gjort dem. Kapitlet avslutas med en diskussion kring kritik mot vår valda metod.

4.1 Urval och tillgång till program

I vår undersökning använder vi oss av tio avsnitt ur programmet Debatt. Under höstsäsongen år 2011 sändes Debatt på torsdagar mellan klockan tio och kvart i elva på kvällen. Vi vill att vår undersökning ska vara så aktuell som möjligt så därför gör vi ett urval som är så aktuellt som möjligt. Vi har undersökt de tio senast sända programmen denna säsong, från och med uppsatsens start. Avsnitten vi har valt är episod fem till fjorton. Programmen fanns tillgängliga på SVT Play och vi hade därför möjlighet att komma åt programmen på ett smidigt sätt.

4.2 Kvantitativ innehållsanalys

Vår huvudmetod är den kvantitativa innehållsanalysen. Nilsson (2010) menar att den kvantitativa innehållsanalysen är förtjänstfull när man vill göra ett större material tillgängligt för analys. Genom den kvantitativa innehållsanalysen kan man ta sikte på det generella, istället för det enskilda. Det är denna förenkling som är själva poängen med metoden.

Fyra begrepp som har varit och är grundläggande för den klassiska kvantitativa innehållsanalysen är: objektivitet, systematik, kvantitet och manifest innehåll.

Objektivitet innebär att forskaren som utför analysen ska vara oberoende av innehållet. Det betyder i sin tur att en annan forskare ska kunna göra om analysen och få fram samma resultat (intersubjektivitet). "Systematik är en förutsättning för objektivitet. Analysens tillvägagångssätt ska vara klart definierat. Vad som har bedömts vara det relevanta innehållet ska kunna mätas på ett tillförlitligt sätt och inte riskera att gå analysen förbi. Materialets omfattning fixeras på förhand utifrån tydliga urvalskriterier" (Nilsson 2010, s. 122).

Med systematik menas alltså att analysen ska formas genom generella regler som berättar hur materialet ska behandlas (Østbye, Knapskog, Helland & Larsen 2003). Kvantitet innebär att

variablerna som ingår i analysens schemat ska kunna beskrivas kvantitativt. "...de ska kunna bestämmas i termer av frekvens eller omfång på ett sätt som också gör det möjligt att fastställa statistiska samband" (Nilsson 2010, s. 122). Enligt Nilsson är manifest innehåll när man begränsar analysen till det som klart går att utläsa ur själva texten. Variabler och anvisningar ska utformas klart och tydligt så att risken för subjektiv tolkning av innehållet minimeras.

Genom att använda oss av denna metod har vi kunnat mäta (kvantifiera) egenskaper i innehållet som vi har undersökt. Vi har i vår undersökning undersökt hur många kvinnor och män som kommer till tals i programmet, hur lång tid män och kvinnor talar, vilka positioner de har och hur de tar ordet. För att kunna kvantifiera olika egenskaper så översatte vi forskningsfrågorna till variabler. Detta har gjort att vi har kunnat få fram frekvens och volym i innehållet. I resultatet kunde vi då genom denna metod se hur ofta vissa fenomen förekom och hur stor andel av innehållet som hade vissa karakteristiska egenskaper.

I den kvantitativa innehållsanalysen så är variabler och variabelvärden av central vikt då detta är den data som senare ska analyseras. När man systematiserar sitt innehåll innebär det att man gör en förenklad modell av innehållet. Variablerna är verktyg och genom att använda sig av dessa verktyg kan man karakterisera innehållet, med andra ord få fram det som kännetecknar innehållet. "Detta gäller oavsett om undersökningen syftar till att beskriva innehållets form (hur innehållet presenteras) eller dess substans (vad innehållet rymmer för information och budskap)" (Nilsson 2010, s. 135).

Därefter skapade vi ett kodschema. Detta för att skapa en så bra struktur som möjligt och för att underlätta kodningsarbetet. När vi dokumenterade programmen underlättade kodschemat undersökningsprocessen. Sedan testade vi kodschemat för att se hur det påverkar reliabiliteten. Detta kallas också för intersubjektivitet. "Om vi låter två kodare koda samma material, kan vi beräkna hur stor andel (i procent eller proportion) som kodas likadant" (Østbye et al. 2003, s. 225). Vi provade att var och en för sig koda ett program utan att vara i samma rum och detta visade att reliabiliteten var hög och vårt kodschema höll.

Efter att vi hade gjort våra scheman, som vi använde oss av för att dokumentera programmen, så tittade vi tillsammans på de tio programmen två gånger. Första gången som vi tittade på ett avsnitt dokumenterade den ena vilka positioner kvinnorna och männen hade medan den andra

tog tiden på hur länge kvinnorna talade i hela programmet med hjälp av ett tidtagarur. Andra gången dokumenterade den ena hur kvinnorna och männen fick ordet och den andra tog tiden på hur länge männen talade. Efter varje program diskuterade vi vad som hade sagts och berättade om våra reflektioner för varandra. Detta skrev vi ner för att kunna använda i analysen och slutdiskussionen.

Efter att vi hade tittat på alla avsnitten så sammanställde vi resultatet i resultat och analyskapitlets tabeller. Vi sammanställde antalet debattörer, vilka positioner de hade, hur länge kvinnorna och männen talade samt hur de fick ordet. Därefter kunde vi även se vilka ämnen som dominerades av respektive kön.

Sista steget var att validera och analysera datan. Man kan arbeta utifrån två utgångspunkter när man gör en kvantitativ innehållsanalys. Om man har hypoteser kan man testa datan mot dessa. Eller så kan man ställa olika data mot varandra för att senare kunna gå vidare i sin analys om man upptäcker spännande samband. I analysfasen så är det vanligt att man växlar mellan dessa två utgångspunkter. "Oavsett de analysvägar man väljer att gå brukar det vara lämpligt att först inkludera en ren deskription av resultaten, det vill säga en enkel redovisning av det generella utfallet på undersökningens primära variabler" (Nilsson 2010, s. 148).

Tabeller och korrelationsmått kan användas för att fastställa samband mellan olika fenomen. Det är just tabeller som vi främst har använt oss av i vår analys. Vi har framförallt använt oss av att ställa olika data mot varandra och på så vis fått fram samband. Efter att ha undersökt tio program kände vi att undersökningen var mättad och sambanden tillräckligt tydliga.

Att studera medieinnehåll brukar delas upp i två olika former. När man använder sig av den första formen vid studier så förklarar man innehållet utifrån bakomliggande faktorer som påverkar innehållet. "Innehållet betraktas som ett resultat av hur aktörer i medieorganisationer uppfattar och beskriver sin omvärld" (Nilsson 2010, s. 123).

Den andra formen utgår från medieinnehållet. Syftet är att visa hur medieinnehållet påverkar individer och samhället. Antalet artiklar, hur många och stora de är samt hur innehållet är karakteristiskt kan ha effekt på mediekonsumenterna. Nilsson (2010) menar att det kan leda till en förändrad attityd, kunskap eller beteende bland mediekonsumenterna. I vår undersökning

utgår vi utifrån medieinnehållet: vad det debatteras om, hur många kvinnor och män som deltar, hur det får ordet och hur länge de får tala.

4.3 Avgränsningar

När vi skulle undersöka hur ofta som män och kvinnor har kommit till tals i Debatt så klockade vi hur länge männen och kvinnorna talade, genom hela programmen. Men vi har dock räknat bort programledaren Belinda Olsson. Hade det varit två programledare, en kvinna och en man så hade det eventuellt varit relevant att klocka programledarna. Men nu när det bara är en kvinna skulle ett medräknande av henne enligt oss resultera i en skev bild.

Variablerna som vi använder oss av här är alltså taltiden, fördelad på män och kvinnor.

I vår undersökning har vi för att få fram kvinnors och mäns positioner kategoriserat dem genom variablerna: expert, elit, makthavare, berörd (i kapitlet begrepp och definitioner förklarar vi vad vi menar med dessa olika variabler). Vi har räknat med de personer som har varit med och talat i programmet. Den övriga publiken har vi alltså valt att inte räkna med.

Varje program innehåller olika ämnen. Vi har valt att presentera resultat- och analysdelen genom att lista rubrikerna på de ämnen som tas upp. Vissa program innehåller tre ämnen medan andra innehåller två. Ämnena skiljer sig mycket från varandra så därför har vi valt att bryta ner varje program ämnesvis. Detta för att få en mer direkt och tydlig bild över vilka ämnen som män och kvinnor förekommer i och på vilket sätt som de förekommer.

När vi har dokumenterat hur kvinnor och män får ordet har vi använt oss av variablerna: tilldelas ordet, tar ordet, ber om ordet och avbryter. Med tilldelas ordet menar vi att programledaren ger personen ordet utan att personen i fråga har bett om det. När någon tar ordet menar vi att personen börjar tala på eget initiativ. När någon ber om ordet menar vi att personen antingen ber om ordet genom att säga det eller vifta med handen eller nicka med huvudet mot programledaren. Och med att avbryta menar vi att personen avbryter när någon annan talar.

I alla delar av undersökningen, förutom när det kommer till hur män och kvinnor får ordet, har vi dokumenterat hela programmet. När det gäller hur kvinnor och män får ordet har vi istället endast räknat med gruppdebatterna. I nästan varje program har det förutom

gruppdebatter även funnits med en eller två personer i enskilda debatter. Ibland är det två män eller två kvinnor som debatterar mot varandra och vid några tillfällen är det programledaren som ställer frågor till en person. Att räkna med dessa debatter i denna del anser vi skulle ge en skev och icke rättvisande bild. Under dessa debatter upplever vi att debatten mer är som ett samtal. Vi har även gjort på denna avgränsning på grund av att genus är fokus i vår undersökning. Att presentera resultat baserat på en samtalsliknande debatt mellan två kvinnor eller två män upplever vi ger ett irrelevant resultat. Därför har vi valt att räkna bort dessa debatter i just denna del.

4.4 Kritik mot metod

Enligt Nilsson (2010) så har det debatterats mycket kring den kvantitativa innehållsanalysen under åren. Kritiken har bland annat varit att det finns en risk att helhetsperspektivet går förlorat eftersom att man studerar separata delar i innehållet. Kritiker har enligt Nilsson (2010) även påpekat att metodens möjlighet att tolka och på djupet förstå innehållets betydelse är bristfällig.

Nilsson (2010) skriver att kritiken mot denna metod även är att den inte anses kunna fånga in den betydelse som kontexten genererar. Kontextens mening skapas av text, bild, rubriker ljud med mera. Men även genom andra samtal och texter som innehållet är kopplat till och den genre som den tillhör. Därför är det viktigt att vara medveten om vilka strukturer som har betydelse i vissa sammanhang. Vi har därför läst på hur strukturerna i ett debattprogram ser ut och redovisat det i litteraturöversikten.

"En allmän kritik som ibland möter den kvantitativa innehållsanalysen är att den begränsar forskningen till att ställa de frågor som man klarar av att mäta svaren på, och att därmed viktiga aspekter av innehållet och dess betydelse går förlorade. Försvaret är enkelt: en enskild metod kan aldrig underställas kravet på att undersöka allt utifrån alla perspektiv" (Nilsson 2010, s. 124).

Metodens relevans har även kommit att diskuteras. Enligt Nilsson (2010) så har både de kvantitativa och kvalitativa metoderna någon form av brist när det kommer till relevans av den vetenskapliga tolkningen av materialet. Vi tolkar genom våra teorier som kan förklara något om hur debattprogram och genus framställs i public-servicetv. Vi menar att debatt är en

del i den demokratiska processen där journalistiken bidrar till uppfattningar om könsordningen inom olika områden i samhället. Att vara objektiv är något vi strävar efter och diskuterar men vi kan aldrig tolka utan förförståelse och teorier oavsett vilka metoder vi använder oss av.

5. Resultat och analys

5.1 Antal kvinnor och män i Debatt

Tabell 1. Antalet kvinnor och män som deltog i de 10 program av Debatt som vi har undersökt.

Episod	Ämnen	Antal kvinnor	Antal män	Totalt antal deltagare	Antal kvinnor i procent
5	Kinapuffar	1	7	8	12%
5	Sänk lönen för unga	5	9	14	36%
6	Häftet Flemingsberg	1	5	6	17%
6	Marcus Birro	0	1	1	0%
6	KD-kris	2	4	6	33%
7	Juholt-krisen	3	9	12	25%
7	Hudikteatern	3	6	9	33%
8	Carl Bildt	2	9	11	18%
8	Ganna till Ukraina?	2	4	6	33%
9	Hackers	0	1	1	0%
9	Twilight 15-årsgräns	14	3	17	82%
9	Dyr djurvård	2	4	6	33%
10	Är det eurons fel?	0	2	2	0%
10	Slarvar socialen?	5	7	12	42%
11	Hockeyvåld	0	9	9	0%
11	BH-bråket	4	2	6	67%
11	Vårdskandal	0	2	2	0%
12	Äldrevård	8	3	11	73%
12	Bidragfusik	0	1	1	0%
12	Kråkmeny	3	2	5	60%
13	Sverige vs Norge	1	3	4	25%
13	Mordhotade skådisar	3	6	9	33%
13	Omskäreelse	0	2	2	0%
14	Penalism	7	8	15	47%
14	Förlossningsskador	1	1	2	50%
Summa		67	114	181	
Andel i %		37%	63%	100%	

Tabellen ovan visar tydligt att det inte finns några ämnen där männen utelämnas men sju ämnen helt utan kvinnor. De ämnen där kvinnorna utgör majoriteten av deltagarna är debatten om den nya Twilight-filmens åldersgräns, om BH-bråket på Twilfit, om äldrevård och om kråka är en maträtt som passar in på restaurangmenyer eller inte.

Jarlbro (2006) menar att de kvinnor som förekommer i dagens TV-sändningar oftast är berörda av något slag. Kanske är de konsumenter, studenter, släktingar eller utsatta, och så vidare. Hon delar således Edströms (2006) uppfattning om hårda och mjuka ämnen.

Edström (2006) gör en uppställning på inom vilka ämnen flest kvinnor förekommer. En viktig parantes i uppställningen är att oavsett hur många kvinnor som är med, dominerar den manliga närvaron. Uppställningen går ut på att hon skiljer på "hårda" och "mjuka" ämnen. Hårda ämnen är främst representerade av män och omfattar bland annat utrikesfrågor, kriminalitet och ekonomi. Mjuka ämnen är inte lika könsmärkta som de hårda och representeras lika ofta av män som av kvinnor. Till mjuka ämnen räknas bland annat relationsfrågor, vård och kultur.

Vårt resultat stämmer överens med Edströms uppställning och teori kring vilka ämnen som domineras av vilka. Vi kategoriserar ämnen som BH-bråket, Twilight-filmens åldersgräns och äldrevård som typiskt mjuka ämnen.

SVT är ett public service-bolag och har, enligt Edström (2006), sedan 70-talet arbetat aktivt för att få sändningar så jämställda som möjligt. Dock så kommer Edström (2006) i sin avhandling, TV-rummets eliter, fram till att männen dominerar sändningarna, oavsett program-genre. Det går, enligt henne, i snitt två män per kvinna i TV-rutan.

Vi funderar på om SVT har uppnått så mycket som de borde ha gjort på 40 år. Särskilt reagerar vi när Belinda Olsson tar in män i debatten om BH-bråket (som går ut på att anställda på Twilfit blir ombedda att ha sin BH-storlek på sin namnbricka) bara för att de ska få ge sin syn på saker och ting. Men när det handlade om hockeyvåld eller omskärelse väljer man inte att göra samma sak för kvinnor bara för att de ska få ge ett kvinnligt sätt att se på saker och ting. Debatten om omskärelse kan sättas i jämförelse med debatten om förlossningsskador. När det handlar om kvinnokroppen väljer man att bjuda in en man som en expert, men när det handlar om manskroppen finns inga kvinnor med.

När programmet handlade om mordhotade skådisar fanns det också flest män på plats, trots att den mordhotade skådespelaren, som var där, var en kvinna.

Inför vår uppsats hade vi båda uppfattningen om att vi skulle stöta på ämnen i programmet där kvinnor, respektive män, var underrepresenterade. Till exempel när det rör sig om sport eller mode, för att ta det till sina ytterligheter. Men vi var båda eniga om tanken om att samhällsrelaterade ämnen, såsom politik och näringsliv, skulle vara lika representerade av män och kvinnor. Det visade sig dock att vi hade fel. Kvinnor utgör ungefär 20 till 30 procent av de inbjudna under de politikrelaterade ämnen som tas upp i de avsnitt vi valt att granska.

Inom den feministiska teorin som vi använder oss av menar forskaren Rubins att genus är en socialt påtvingad uppdelning av könen och Hirdman att genussystemet består av en mängd maktsystem och strukturer. Hon menar att kvinnor själva upprätthåller och reproducerar könsordningen (Ljung 2010). Detta märks tydligt när vi jämför debatten om BH-bråket på Twilfit där männen själva gick in och tog plats med debatten om hockeyvåld då kvinnorna valde att vara tysta och tog således ingen plats.

5.2 Taltiden i Debatt

Tabell 2. Kvinnors och mäns taltid i 10 episoder av programmet Debatt.

Episod	Ämnen	Kvinnor		Män	
		Minuter	Sekunder	Minuter	Sekunder
5	Kinapuffar	0	20	10	55
5	Sänk lönen för unga	4	48	9	5
6	Häktet Flemingsberg	1	40	9	45
6	Marcus Birro	0	0	24	38
6	KD-kris	5	29	10	50
7	Juholt-krisen	8	30	15	31
7	Hudikteatern	2	37	10	9
8	Carl Bildt	5	28	14	1
8	Ganna till Ukraina?	2	0	9	24
9	Hackers	0	0	2	25
9	Twilight 15-årsängs	12	25	3	49
9	Dyr djurvård	3	41	9	48
10	Är det eurons fel?	0	0	10	1
10	Slarvar socialen?	9	46	11	34
11	Hockeyvåld	0	0	20	38
11	BH-bråket	5	38	1	0
11	Vårdskandal	0	0	4	33
12	Äldrevård	16	38	7	12
12	Bidragfusik	0	0	5	35
12	Kråkmeny	1	6	4	27
13	Sverige vs Norge	0	15	8	11
13	Mordhotade skådisar	10	19	10	44
13	Omskärrelse	0	0	3	50
14	Penalism	16	25	12	10
14	Förlossningsskador	3	10	3	0
Summa		137	25	233	25
Andeil i %		37%		63%	

När vi slår ihop män och kvinnors taltid i de tio program som vi har undersökt så är det väldigt tydligt att männen dominerar. Kvinnorna talar sammanlagt i 137 minuter och 25 sekunder. Medan männen talar i 233 minuter och 25 sekunder. Detta betyder att männen sammanlagt talar 63 procent av tiden medan kvinnorna talar 37 procent av tiden.

Enligt McQuail (2005) och den sociala ansvarsteorin ska en ansvarsfull press bland annat erbjuda läsaren en fullständig, sanningsenlig och omfattande version av en dags händelser i en meningsfull kontext. Det ska även vara ett forum för diskussioner och kritik samt ge en representativ bild av grupperna i samhället. Och att kvinnorna får så pass mycket mindre plats

än männen i programmet Debatt är inte att ge en representativ bild av män och kvinnor i samhället. Camauër (2002) menar att det är männen som bildar hierarkin i samhället. Enligt henne så är kvinnor alltid underordnade männen oavsett var de befinner sig i samhällshierarkin. Eftersom samhället ser ut så menar hon att kvinnorna förminskar sig själva och inte tar lika stor plats som männen. Männen tenderar därför att förstora sig själva. I programmet Debatt kan man som sagt tydligt se att kvinnorna väljer, oavsett om det är omedvetet eller medvetet, att ta ett steg tillbaka och inte tala lika mycket. Medan männen enligt vårt resultat talar betydligt mer än kvinnorna.

Enligt Gripsrud (2002) har kvinnor länge krävt att bli representerade i mediernas framställning av befolkningen. I ett debattprogram lyfter journalistiken frågor som är aktuella i samhället. Detta menar Gripsrud (2002) leder till att medierna berättar för publiken vad som är viktigt. Och eftersom männen talar betydligt mer än kvinnorna i programmet Debatt kan detta vara med och forma samhället. Om män talar betydligt mer än kvinnor skapas en föreställning om vilket kön det är som har rätten att tala mer, i det här fallet männen. Detta kan då göra att kvinnorna tar ett steg tillbaka och männen tar för sig istället. Enligt Jarlbro (2006) är nyheter inte bara av och om män utan ses även genom mäns ögon eftersom kvinnor uttalar sig mindre frekvent. Detta reproduceras om och om igen.

Det är totalt vid fem ämnesdebatter som kvinnorna talar mer än männen. Men det finns inga debattämnen där männen inte alls kommer till tals medan det vid sju tillfällen inte är några kvinnor alls som kommer till tals. När det i ett av programmen debatteras om filmen Twilight är det kvinnorna som talar betydligt mer än männen. Som tidigare har skrivits så är det betydligt fler kvinnor inbjudna till denna debatt.

När det handlar om sport i Debatt är det däremot ingen kvinna som får något utrymme. I ett program debatteras det om hockeyvåld och då får inte en enda kvinna komma till tals medan männen sammanlagt talar i 20 minuter och 38 sekunder. Likaså debatten om skidåkning domineras av män. En kvinna får tala i 15 sekunder medan männen talar i 8 minuter och 11 sekunder. Männen får alltså utrymme att yttra sina åsikter 98 procent av debattiden och kvinnorna de resterande 2 procenten.

Enligt Ljung (2010) så förtrycker det ena könet det andra. ”Uppdelningen innebär också att genusidentiteten hos båda könen blir förvriden, därför att olikheterna mellan dem är socialt

konstruerade och förs långt utöver de biologiska skillnaderna" (Ljung, 2010, s.244). Om vi utgår från samhällets kontext och de genusordningar som råder enligt Ljung (2010) så är det inte otänkbart att detta sker i såväl programmet Debatt som i andra situationer.

Jarlbro (2006) menar att det är viktigt att alla medborgare får komma till tals i en levande demokrati och att varje röst är lika mycket värd i den offentliga debatten. Men vid sju andra debattämnen får kvinnorna inte komma till tals överhuvudtaget i programmet. Det är när man talar om: Marcus Birro, vad som driver en hacker, euron, bidragsfusk, omskärelse och vårdskandaler.

När debatten handlar om huruvida socialen slarvar eller inte så talar männen i 11 minuter och 34 sekunder och kvinnorna i 9 minuter och 46 sekunder. I debatten om flera kvinnliga skådespelare som har blivit mordhotade på grund av att de är med i en teater som är baserad på SCUM-manifestet talar kvinnorna i 10 minuter och 19 sekunder medan männen talar i 10 minuter och 44 sekunder. Det skiljer bara 25 sekunder mellan taltiden mellan könen men det är ändå intressant att männen talar mer när det är kvinnorna som har blivit mordhotade och är de berörda. En av kvinnorna var även på plats under debatten. Förutom vid de två ovanstående debatter som var relativt jämna så dominerar männen taltiden vid tio andra tillfällen. När man debatterar om huruvida det är rätt eller fel att bilden, på godiset kinapuffars förpackning som föreställer en kines, ska tas bort så talar kvinnorna endast i 20 sekunder och männen talar i 10 minuter och 55 sekunder vilket är 98 procent av den totala taltiden.

Och när det gäller frågor som rör politik talar männen betydligt mer. Vid debatterna om Juholt-krisen, Kristdemokraternas kris och om lönen ska sänkas för unga människor så talar männen ungefär dubbelt så mycket mer som kvinnorna. Och när debatten handlar om Carl Bildts koppling till Etiopien talar männen 73 procent av tiden och kvinnorna 27 procent av taltiden.

När huvuddebatten är om mordet på en vakt på häktet Flemingsberg finns det en berörd kvinna på plats. Hon jobbar på häktet. Trots detta så talar hon endast sammanlagt 9 procent av tiden och männen 91 procent av tiden. Vid en annan debatt som handlar om en äldre kvinna som kommer från Ukraina ska skickas tillbaka till sitt hemland eller inte finns kvinnans barnbarn på plats. I denna debatt talar kvinnorna 18 procent av tiden och männen 82 procent.

Historikern Yvonne Hirdman menar att det finns två grundläggande logiker i genussystemet. Enligt Hirdmans teori så är dessa två logiker i systemet dels att män och kvinnor inte bör blandas och att männen är normen. Desto kraftigare isärhållandet mellan könen verkar/fungerar, ju självklarare, ju mer legitim, ju mindre ifrågasatt blir den manliga normens primat". Den uppfattas som "naturlig".

Edström (2006) gör en uppställning på inom vilka ämnen flest kvinnor förekommer. En viktig parantes i uppställningen är att oavsett hur många kvinnor som är med, dominerar den manliga närvaron. Uppställningen går ut på att hon skiljer på "hårda" och "mjuka" ämnen. Hårda ämnen är främst representerade av män och omfattar bland annat utrikesfrågor, kriminalitet och ekonomi. Mjuka ämnen är inte lika könsmärkta som de hårda och representeras lika ofta av män som av kvinnor. Mjuka ämnen omfattar bland annat relationsfrågor, vård och kultur.

Vårt resultat stämmer överens med Edströms uppställning och teori kring vilka ämnen som domineras av män och kvinnor.

5.3 Hur kvinnor och män får ordet i Debatt

Tabell 3. Hur kvinnor och män tar ordet i 10 avsnitt av Debatt.

Episod	Ämnen	Tar ordet		Ber		Tilldelas		Avbryter	
		K	M	K	M	K	M	K	M
5	Sänk lönen för unga	4	13	0	0	7	17	13	42
6	Häktet Flemingsberg	2	1	0	0	4	10	0	1
6	KD-kris	1	2	0	0	8	13	5	11
7	Juholt-krisen	4	8	1	1	10	9	10	37
7	Hudikteatern	1	11	0	0	3	9	0	9
8	Carl Bildt	1	9	0	1	11	12	3	27
8	Ganna till Ukraina?	0	1	0	0	4	12	1	6
9	Twilight 15-årgäns	7	1	0	0	26	5	4	1
9	Dyr djurvård	1	5	0	1	6	12	1	15
10	Slarvar socialen?	4	8	2	1	11	8	1	0
11	Hockeyvåld	0	5	0	6	0	21	0	5
12	Äldrevård	4	4	5	1	16	6	9	15
12	Kråkmeny	4	1	0	0	2	5	0	0
13	Sverige vs Norge	0	14	1	1	0	13	0	12
13	Mordhotade skådisar	14	11	2	2	16	14	19	22
14	Penalism	3	9	3	1	12	11	4	13
	Summa	50	103	14	15	136	177	70	216
	Andel i %	33%	67%	48%	52%	43%	57%	24%	76%

Den största skillnaden på hur män och kvinnor får ordet är att männen avbryter betydligt mer än kvinnorna. Under de tio episoder som vi har undersökt har männen sammanlagt avbrutit 216 gånger medan kvinnorna har avbrutit 70 gånger. Detta betyder att männen avbrutit 76 procent av de sammanlagda avbrytningarna i dessa program. Medan kvinnorna har avbrutit 24 procent av de totala avbrytningarna i de utvalda avsnitten.

Habermas teori tar upp giltighetsanspråket. Begreppet innebär bland annat att om den som lyssnar inte tror på vad som sägs tvingas den som talar att argumentera för att det som har sagts är sant. Detta är någonting som förekommer ständigt i Debatt. Med vårt språk försöker vi diskutera fram oss till ett samförstånd och ömsesidig förståelse. Men i Debatt uppnås detta inte då personerna har så starka åsikter. Detta skapar en obalans och som gör att man kan bli frustrerad och dras med i stundens hetta och avbryter de andra.

Tannen (1986) menar att sättet vi säger något på förmedlar sociala betydelser medan orden förmedlar information. Enligt Tannen (1986) uppfattas kritik mot någon annan människa som väldigt okarismatiskt av publiken. Vår uppfattning är att kritiken och om man avbryter någon annan leder till att fokus tas från det som diskuteras. Istället hamnar fokus tyvärr på

avbrytningarna och som publik tycker man att det är oacceptabelt att de inte visar varandra hänsyn istället för att avbryta varandra. Detta styrker Tannen (1986) som menar att det finns tre regler i ett samtal. Man ska vara vänlig, hålla distans (inte tränga sig på) och låta den andra vara med och bestämma.

Tannen (1986) anser att man slits mellan två konflikter när man samtalar med andra människor. Dels så vill vi komma nära andra människor men samtidigt så vill vi även vara självständiga. "Och vi kan inte kliva ur cirkeln. Om vi försöker dra oss tillbaka genom att inte kommunicera, möter vi kraftfältet från vårt behov av närhet och slungas tillbaka in igen." (Tannen, 1986, s.31)

Camauër (2002) menar att kvinnor alltid är underordnade männen oavsett var de befinner sig i samhällshierarkin. Kvinnorna förminskar sig själva och tar inte lika stor plats som männen. Männen tenderar därför att förstora sig själva. Detta kan vi tydligt knyta an till avbrytningar och att på eget initiativ ta ordet.

Eftersom männen enligt Camauër (2002) tenderar att förstora sig själva så tar de även ordet och avbryter betydligt oftare. De förstorar sig själva medan kvinnorna förminskar sig som därför inte tar plats. Männen tar även initiativ till att ordet betydligt oftare än kvinnorna i programmen. Kvinnorna tog ordet 33 procent av gångerna om man sammanställer alla tio program. Männen tar dock ordet hela 67 procent av de 153 gånger som både kvinnor och män har tagit ordet.

Edström (2006) menar att mediernas representation av kön har stor betydelse i människors liv. Det påverkar vår kulturella mening och identifikation i livet. Hon menar att tv-rummet är en plats där kön och makt reproduceras. Eftersom representationen av kön har en identifikationsbetydelse så betyder det att det påverkar hur vi ser på oss själva och andra i vår omgivning. Detta betyder att vi påverkas av hur män och kvinnor tar plats i det offentliga rummet. Detta gör att männen medvetet och/eller omedvetet känner att de måste leva upp till bilden av att ta initiativ och göra sin röst hörd medan kvinnorna tar ett steg tillbaka och väntar på att någon ska ge dem plats. Enligt Yvonne Hirdman är mannen normen. Hon menar att maktaspekten är inbyggd i genussystemet och att makten är orsaken till att kvinnorna hamnar i underordnade positioner.

När det gäller att be om ordet och att tilldelas ordet så är siffrorna jämnare. Detta kan delvis bero på att då är det programledaren som styr på ett helt annat sätt. När någon avbryter eller tar ordet har istället programledaren inte lika stor möjlighet att styra och kontrollera. Det är dock intressant att så få ber om ordet. Kvinnorna och männen bad om ordet sammanlagt 29 gånger. Männen bad om ordet 52 procent av gångerna och kvinnorna 48 procent av de totala gångerna. Att tilldelas ordet är också relativt jämnt. Männen får ordet 177 gånger och kvinnorna får ordet 136 gånger i dessa tio avsnitt. Detta betyder att männen får ordet 57 procent av totalsumman och kvinnorna 43 procent.

5.4 Kvinnor och mäns positioner i Debatt

Tabell 4. Vilka positioner kvinnor och män har i 10 avsnitt av Debatt.

Episod	Ämnen	Makthavare		Eliter		Experter		Berörda	
		K	M	K	M	K	M	K	M
5	Kinapuffar	0	0	0	1	0	2	1	4
5	Sänk lönen för unga	0	1	0	1	1	1	4	6
6	Häktet Flemingsberg	0	2	0	2	0	0	1	1
6	Marcus Birro	0	0	0	0	0	0	0	1
6	KD-kris	0	3	1	0	1	1	0	0
7	Juholt-krisen	2	3	0	1	2	3	0	2
7	Hudikteatern	0	0	0	1	0	2	3	3
8	Carl Bildt	1	1	0	1	1	4	0	3
8	Ganna till Ukraina?	1	1	0	2	0	1	1	0
9	Hackers	0	0	0	0	0	1	0	0
9	Twilight 15-årgängs	0	1	1	0	4	1	9	1
9	Dyr djurvård	0	0	0	1	1	2	1	1
10	Är det eurons fel?	0	2	0	0	0	0	0	0
10	Slarvar socialen?	0	2	1	1	2	2	2	2
11	Hockeyvåld	0	0	0	2	0	2	0	5
11	BH-bråket	0	0	2	0	0	0	2	2
11	Vårdskandal	0	0	0	1	0	0	0	1
12	Äldrevård	2	2	1	0	1	0	4	1
12	Bidragfusik	0	0	0	1	0	0	0	0
12	Kråkmeny	0	0	0	0	0	2	3	0
13	Sverige vs Norge	0	0	0	0	0	2	1	1
13	Mordhotade skådisar	0	1	0	1	2	2	1	1
13	Omskärelse	0	0	0	0	1	1	0	0
14	Penalism	1	0	1	4	0	0	5	3
14	Förlossningsskador	0	0	0	1	0	1	0	0
	Antal kvinnor/män	7	19	7	21	17	29	38	38
	Andel i %	27%	73%	25%	75%	37%	63%	50%	50%
	Antal deltagare	26		28		46	39 (49)	76	

Hadenius, Weibull och Wadbring (2008) menar att de gånger kvinnor förekommer i TV-utbudet är det i mindre kraftfulla positioner, som berörda. Sällan är det i form av samhällseliter eller kunniga inom specifika områden.

I ovanstående tabell framgår det tydligt att deras hypotes är legitim. I de avsnitt som vi har granskat består 73 procent av de makthavare som förekommer, 75 procent av de eliter som förekommer och 63 procent av de experter som förekommer av män. När det gäller de berörda som deltog i debatterna är det precis jämlikt, med 50 procent kvinnor och 50 procent män. Det förekommer debattämnen där ingen makthavare alls är inbjuden. Men de gånger det är någon där är det oftast en man som får företräda det samhällseliga styret. Också när det rör sig om inbjudna journalister eller dylikt, med specifika kunskaper inom ett visst område, förekommer det oftare män än kvinnor. Ett tydligt exempel på Hadenius, Weibull och Wadbrings hypotes förekommer i avsnitt 14 där penalisering var ett av ämnena. Där fanns ett antal rektorer i studion som representerade privatskolor runt om i landet. Fyra av fyra rektorer var män. Samtliga var alltså män. Enligt Svensson (2001) tenderar en TV-sänd debatt att fokusera på samhällseliter, en grupp som, enligt oss, inkluderar bland annat rektorer.

Vid fyra tillfällen var endast en person inbjuden för att tala om ett visst ämne. Det var när man debatterade om hackers, bidragsfusk, Carema care och Marcus Birro. Vid samtliga tillfällen var de inbjudna män. Svensson (2001) menar att en TV-sänd debatt överexponerar vissa samhällsgrupper och underexponerar andra. Han skriver i sin avhandling, Samtal, deltagande och demokrati i svenska TV-debattprogram, att kvinnor syns mer sällan än män. Hans teori är lätt att applicera på resultatet som redovisas i tabell fyra då männen hade betydligt fler representanter i tre av fyra kategorier.

Edström (2006) undersökte i vilka positioner och roller män och kvinnor förekommer i TV-utbudet och kom fram till att positioner, liksom vissa ämnen och genrer, är könsmärkta och att männen utgör majoriteten. I de avsnitt som vi granskade uppmärksammade vi att det många gånger varierade kraftigt mellan vilket kön som representerade vilket ämne, men överlag dominerade männen. Till exempel förekom det fem tillfällen där endast två personer var inbjudna för att debattera om ett visst ämne. Ämnena var vid dessa tillfällen loggan på kinapuffspåsarna, eurons påverkan av Europas ekonomi, BH-bråket på Twilfit, omskärelse och förlossningsskador. Vid tre av dessa tillfällen var de båda debattörerna män, vid ett

tillfälle var det en man och en kvinna och vid ett tillfälle var det två kvinnor som debatterade mot varandra.

Vår undersökning visar att män oftast representerar samhällseliter (liksom makthavare och experter inom vissa områden) och kan då dra slutsatsen att män är inbjudna till programmet i större utsträckning än kvinnor. Vilket ovanstående tabell också styrker.

Enligt den sociala ansvarsteorin bör medieutbudet ge en fullständig och sanningsenlig beskrivning av samhället och händelser kring oss. Men medierna ska också ge en representativ bild av grupperna i samhället (McQuail 2005). Något som man, enligt oss, inte gör i Debatt.

6. Slutdiskussion

Vår övergripande fråga handlar om programmet Debatt bidrar till demokratiproblem.

I inledningen lyfter vi fram Jarlbro (2006) som menar att om en genuskategori får större utrymme att föra fram sina åsikter i den offentliga debatten än den andra så har samhället ett demokratiproblem. Vårt resultat visar att männen talar längre, förekommer mer frekvent, representerar fler ämnen och tar ordet på ett mer dominant sätt än kvinnorna. Med tanke på detta så delar vi Jarlbros förmodan att Sverige kan ha ett demokratiproblem. Både producenter och tittare bör ha i åtanke att programmets deltagare inte ger en representativ bild av samhällets medborgare, ur en genusaspekt. Vi anser därför att producenterna för Debatt bör arbeta aktivt för att nå en jämställd debatt.

Vårt resultat visar att männen talar 63 procent av tiden medan kvinnorna talar 37 procent av tiden av de tio episoder som vi har granskat. Eftersom Sveriges Television har arbetat för jämställdhet i över 40 år (Edström, 2006) så tycker vi att de borde ha kommit längre än vad vårt resultat visar. I exempelvis avsnitt 11 så debatterar man bland annat om hockeyvåld, det vill säga hur pass hårda tacklingar och dylikt som spelarna får utstå under matcherna. Detta är en mycket lång och stundtals lam debatt. Under denna debatt så talar endast män och ämnet tar upp ungefär halva tiden av det totala sändningstiden. Vi tycker att man kunde ha försökt göra debatten mer jämställd. Detta skulle man förslagsvis kunna göra genom att tala lika mycket om hockeyvåld bland kvinnor som om hockeyvåld bland män.

I avsnitt 10 debatterar man kring frågan ifall socialen slarvar. Ett föräldrapar är inbjudna till debatten för att berätta sin historia. Pappan tar mycket mer plats och talar betydligt mer än mamman. Vi får intrycket av att mamman förlitar sig på pappan och tar ett steg tillbaka.

I debatten om Bildt och Etiopien, i avsnitt 8, var tre av de fängslade journalisternas vänner inbjudna. Två män och en kvinna. På de frågor som var riktade till vännerna svarade endast männen. Kvinnan sa alltså ingenting under hela programmet. Dessa två exempel gör oss fundersamma över kring varför man inte arbetar hårdare för att lyfta fram kvinnorna och låta dem ta mer plats under sändningarna. Man skulle kunna lösa problem som dessa, genom att tydligt rikta specifika frågor till kvinnor. Något som hamnar på Belinda Olssons bord. Vi tror att om man börjar på det här sättet kan det leda till att det i framtiden faller sig mer naturligt att kvinnor talar lika ofta och länge som män. Det handlar om att bryta ett mönster och på längre sikt kanske kvinnor känner sig mer trygga i att ta mer plats. Vi tror att både

kvinnor och män behöver hjälp med att bryta dessa mönster. Det är inget som händer av sig självt. Men i framtiden behöver man förhoppningsvis tillslut inte den hjälpen utan mönstret bryts och ändras och fortsätter, mer jämställt.

En av våra frågeställningar handlar om hur många av de som får komma till tals som är män respektive kvinnor. Av de totalt 181 deltagarna i de tio avsnitt av Debatt som vi har granskat var 114 män. Våra funderingar kring resultatet får oss att undra om det bjuds in fler män till programmet eller om det är fler män som tackar ja till sin inbjudan. Camauër (2002) har en teori om att kvinnor förminskar sig själva och sin betydelse och att mannen istället har en tendens att förstora sig själva. Om det är så att fler män än kvinnor tackar ja till sin inbjudan finner vi Camauërs teori legitim.

Genom att återgå till vårt exempel i avsnitt 11 där man debatterade kring hockeyvåld kan vi återigen lyfta fram frågan om varför inte någon kvinna finns med i debatten. Det finns väldigt få tränare inom elithockeyn som är kvinnor. Därför tycker vi att man kunde ha bjudit in en kvinnlig läkare istället för den manliga läkaren som var med i denna debatt.

Vår tredje fråga handlar om hur kvinnor och män får ordet i läktardebatterna i programmet. Detta är det resultat som har berört oss mest. Under en debatt avbryter ofta deltagarna varandra för att få fram sin åsikt så snabbt och tydligt som möjligt. Debattörerna har många gånger starka viljor och åsikter. Dock visade det sig att männen avbröt 146 fler antal gånger än kvinnorna.

I debatten om äldreomsorg, i avsnitt 12, var en kvinnlig socialdemokrat inbjuden. Under debattens gång avbröt hon mycket, men inte mer än några av de manliga debattörerna. Ändå var det henne som vi personligen reagerade starkast på under debatten. Vi irriterade oss till slut på hennes sätt att ta ordet och uppmärksamheten. Därför frågar vi oss själva varför vi reagerade som vi gjorde och varför vi inte uppfattade det som lika irriterande och störande när männen avbröt.

Enligt Hirdman reproducerar kvinnor könsordningen och agerar efter de maktmekanismer som får dem att hamna i underordnade positioner. Eftersom vi endast reagerade på den kvinnliga socialdemokraterns ständiga avbrytande, men inte på männens, funderar vi på ifall könsordningen är ett såpass inlärt beteende att det är svårt, nästan omöjligt, att märka det

själv. Under tiden som vi granskade Debatt upplevde vi att männen i studion tar mer plats och talar på ett annat sätt än kvinnorna. Vi tyckte oss också uppleva en viss arrogans från männens håll, samt att det oftast är de som får tala om fakta medan kvinnorna oftare får representera de berörda i ett visst ämne och ges utrymme för att tala om känslor i större utsträckning. Programmet bidrar således till en skev uppfattning av verkligheten; Att kvinnor, intellektuellt sett, är i underläge och inte vet lika mycket som männen. Dock finns det tillfällen då kvinnor sätter männen i studion i underläge. Ett exempel på det finns att se i avsnitt 13 där man bland annat diskuterar SCUM-manifestet. En inbjuden, kvinnlig skådespelare väljer att hånskratta åt en av männens åsikter och får då också stöd av en annan kvinnlig debattör. Även här återgår vi till hur vi reagerar. Vi reagerar betydligt mer och starkare på hur hon behandlar mannen. Men när männen betar sig på det sättet mot kvinnorna så blir vi inte alls lika upprörda.

I programmen ber ingen om ursäkt när man avbryter eller är otrevlig mot någon. I ett vardagligt samtal gör man det för där finns helt andra regler. Men i debattprogram råder helt andra regler. I avsnitt 5 som handlar om sänkt lön för unga deltog bland annat socialdemokraten Jytte Guteland. Hon säger vid ett tillfälle att man får skrika sig till att få ordet i programmet Debatt. Senare i programmet börjar hon själv att avbryta vid flera tillfällen. Programledaren Belinda Olsson säger då till henne och gör henne uppmärksam på att hon hade börjat göra precis som de andra. Jytte Guteland säger att hon ska bättra sig och ber om ursäkt. Vi tror att det finns en risk att bli lite hemmablind när man sitter och är med i programmet. Till slut blir det normalt att avbryta och vara otrevlig. Det är vid väldigt få tillfällen som programledaren säger till debattörerna. Vi tycker att man borde uppmärksamma debattörerna på att de inte kommer nå ut med sina åsikter och sitt budskap till tittarna när de håller på att avbryta varandra. När de pratar i mun på varandra så hör man som tittare inte vad debattörerna säger. När Jytte Guteland blev medveten om vad hon gjorde så ändrade hon sitt beteende. Därför tycker vi att programledaren borde säga till oftare. Både för tittarnas skull men även för att alla ska visa varandra respekt, oavsett om man är man eller kvinna.

Det finns ett exempel som upprörde oss allra mest. Och även det handlar om hur man tar ordet och att behandla andra människor med respekt. I avsnitt 5 som även handlar om det är rätt eller fel att kinesen på godispåsen kinapuffar ska tas bort så är inte Bert Karlsson huvuddebattör. Han är egentligen där för att vara huvuddebattör i en helt annan debatt. Ändå tar han väldigt stor plats och Belinda Olsson uppmärksammade till och med honom på att han

inte är huvuddebattör. Vi ett tillfälle säger Bert Karlsson till en av kineserna som sitter i publiken att hon är dum i huvudet. Detta är oacceptabelt. Belinda Olsson säger då till Bert Karlsson att han inte får förolämpa hennes publik. Det var bra att hon sade ifrån men enligt oss borde han ha fått lämna programmet med en gång.

Vår femte fråga handlar om vilka positioner som kvinnorna har i programmet. Vi har kategoriserat in deltagarna i fyra olika kategorier. Vårt resultat visar att män representerar samhällseliter, makthavare och experter betydligt oftare än kvinnor. I de avsnitt som vi har granskat består 73 procent av de makthavare som förekommer, 75 procent av de eliter som förekommer och 63 procent av de experter som förekommer av män. När det gäller de berörda som har deltagit i debatterna är det jämställt. Hälften är kvinnor och hälften är män. Vi tycker att det är väldigt bra att de berörda männen och kvinnorna får ta lika stor plats i programmet. Men vi tycker att det väldigt tragiskt att siffrorna är betydligt sämre när det kommer till eliter, makthavare och experter. Man ska inte bli inbjuden till programmet för att man är kvinna eller för att man är man. Utan man ska bli inbjuden på grund av sin kompetens. Men vi har väldigt svårt att tro att männen är så pass mer kompetenta än kvinnorna. Vi tror att det finns lika kompetenta kvinnliga eliter, makthavare och experter.

Vi tycker även att programledaren vid vissa tillfällen är med och påverkar vilka positioner männen får och detta upplever vi att hon gör oftare med männen än med kvinnorna. Avsnitt 11 handlar om personalen som har sin BH-storelek på sin namnskylt. Vi reagerade på att Belinda Olsson genast tar in män i debatten när hon vänder sig till publiken. Vi undrar om män vet mer om kvinnors underkläder än kvinnorna själva. I detta avsnitt debatterade man även om hockeyvåld och vi funderar på varför inte programledaren frågar någon av kvinnorna i publiken utan endast vänder sig till männen. Det är viktigt att som programledare vara medveten om vad detta får för konsekvenser och att tänka på att även lyfta fram kvinnorna när man vänder sig till den övriga publiken.

Vår sista fråga handlar om vilka ämnen som kvinnor och män förekommer mest frekvent i. Det visade sig exempelvis att kvinnor inte talar alls om sport. Detta tycker vi är synd och bidrar inte till ett innehåll för alla. Det finns många kompetenta och duktiga idrottare i Sverige som är kvinnor och att inte bjuda in dem eller låta kvinnor komma till tals när det debatteras om sport är under all kritik. Man tappas en stor grupp människor. Konsekvensen tror vi även

blir att kvinnliga tittare som sportar eller är intresserade känner att de helt enkelt inte kan något om sport eller att deras åsikter om sport inte är lika viktiga som männens.

Kvinnor utgör ungefär 20 till 30 procent av de inbjudna under de politikrelaterade ämnen som tas upp i de avsnitt som vi har valt att granska. Detta resultat förvånade oss. Politik är en stor del av demokratin i vårt samhälle. Det är grunden. Därför tycker vi att det är oroande att så pass få kvinnor är med i debatterna som handlar om politik.

7. Förslag till fortsatt forskning

Vi tycker att det vore intressant att undersöka programledarens roll i programmet Debatt. Använder hon värdeladdade ord? Hur påverkar hon tittarnas sätt att se på programmet? I avsnitt 12 i höstsäsong 2011 så säger Belinda till Försäkringskassans generaldirektör att han är lite slampig. Hon säger att han har hoppat runt i olika branscher och väljer därför att kalla honom för slampig. Hon ber inte om ursäkt och man märker tydligt att hon inte tar honom på allvar. Hur påverkar detta tittarna?

Innan vår undersökning hade vi bilden av att det fanns en viss skillnad på hur män och kvinnor tar ordet. Men vi hade inte förväntat oss att skillnaden var så stor när det kommer till att ta ordet och att avbryta. Därför hade en mer omfattande forskning om hur män och kvinnor tar ordet varit intressant och viktig.

Att jämföra ett debattprogram i Sverige med ett debattprogram i ett annat land hade varit intressant. Vår förutfattade mening är att svenskar generellt sätt är ganska tillbakadragna. Medan att man i ett land som Italien generellt sätt agerar på ett annat sätt. Vi tror att de är mer frispråkiga i exempelvis Italien. Och att jämföra två debattprogram i två olika länder och se vilken koppling och hur de kulturella skillnaderna påverkar programmen hade varit intressant.

Vi är båda överens om att det finns mycket kvar att ändra på för att det ska bli jämställt i Sverige. Men trots det så har det hänt mycket under de senaste 60 åren. Debattprogram har ju funnits i Sverige sedan 50-talet, sedan televisionens start. Vi tycker att det skulle vara viktigt att granska debattprogram från 50-talet fram tills i dag (exempelvis två avsnitt per decennie). Vår uppfattning är att man lägger fokus på det som är dåligt och det som inte har blivit bättre. Det är viktigt att undersöka det som behöver bli bättre men vi tror att det även är av vikt att undersöka vad som faktiskt har blivit bättre i jämställdhetsdebatten. På så sätt kan vi dra lärdom av både misstag och förbättringar.

8. Referenslista

Camauër, Leonor (2002). *Könskonstruktion, representation och den feministiska mediekritiken*. I Camauër, Kleberg och Lundgren (red.) *Bromskloss och pådrivare – Medier, genus, social förändring*. Stockholm: Journalistik, medier och kommunikation, Stockholms universitet.

Edström, Maria (2006). *TV-rummets eliter. Föreställningar om kön och makt i fakta och fiktion*. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation.

Gripsrud, Jostein (2002). *Mediekultur Mediesamhälle*. Göteborg: Daidalos

Hadenius Stig, Weibull, Lennart, Wadbring, Ingela (1970/2008). *Massmedie – Press, radio o TV i den digitala tidsåldern*. Stockholm: Ekerlids förlag

Jarlbro, Gunilla (2006). *Medier, genus och makt*. Lund: Studentlitteratur.

Ljung, (2010), *Feministisk teori*. I Månson, Per (red.) *Moderna samhällsteorier, traditioner, riktningar, teoretiker*. Stockholm: Nordstedts akademiska förlag.

McQuail, Denis (2005). *McQuail's Mass Communication Theory*. UK: Sage.

Månson, Per (2010). *Moderna samhällsteorier, traditioner, riktningar, teoretiker*. Stockholm: Nordstedts akademiska förlag.

Nilsson, Åsa (2010). *Kvantitativ innehållsanalys*. I Ekström och Larsson (red.) *Metoder i kommunikationsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Nord, Lars, Strömbäck, Jesper (2004) *Medierna och demokratin*. Lund: Studentlitteratur

Svensson, Christian (2001). *Samtal, deltagande och demokrati i svenska TV-debattprogram*. Linköping: Linköpings universitet

Tannen, Deborah (1986). *Det var inte så jag menade! Hur tal och uttryckssätt påverkar våra relationer till andra*. Stockholm: Wahlström och Widstrand

Østbye, Helge, Knapskog, Karl, Helland, Knut, Larsen Leif Ove (2003.) *Metodbok för medievetenskapen* Liber: Malmö.

Örnebring, Henrik (2001). *TV-parlamentet. Debattprogram i svensk TV 1956-1996*. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation.

Elektroniska källor:

Sveriges Television (2011): Om Debatt. 2011.11.26

<http://debatt.svt.se/om/>